

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวสวยงามสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านธรรมชาติหรือสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น สิ่งปลูกสร้าง วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ทั้งงดงามและมีคุณค่าสร้างความภาคภูมิใจแก่ชาวไทยทุกคน ซึ่งในแต่ละภูมิภาคมีวิถีการดำรงชีวิตที่แตกต่างกันมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน โดยวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตคนไทยในท้องถิ่นต่าง ๆ จะมีศิลปะ วัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ได้มีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม สืบเนื่องมาเป็นเวลานาน ดังนั้นวัฒนธรรมของชุมชนจึงอาจถือได้ว่าเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีบทบาทในการดึงดูดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นโดยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนับเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560)

สำหรับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม นั้น เป็นการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่นตนเองในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว การจัดรูปแบบการท่องเที่ยวและการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ชุมชนจะได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวซึ่งจะแตกต่างจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยทั่วไปที่มีการจัดการโดยภาครัฐและ/หรือภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้กลายเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งชุมชนเป็นเจ้าของมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา และตัดสินใจ รวมถึงได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวทำให้มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน(กระทรวงวัฒนธรรม, 2559)

ตำบลตาลเดี่ยวแต่เดิมเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ มีต้นตาลขึ้นอยู่เพียงต้นเดียว ตั้งอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก ต่อมามีคนมาอาศัยอยู่มากขึ้นจึงตั้งเป็นตำบล และต่อมาได้ยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลตาลเดี่ยว ตั้งอยู่ในเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ห่างจากตัวอำเภอหล่มสักเพียง 1 ก.ม. มีเนื้อที่ทั้งหมด 10.20 ตร.กม. หรือประมาณ 6,735 ไร่ ประชากรตำบลตาลเดี่ยวทั้งหมด 5,763 คน แยกเป็นชาย 2,740 คน หญิง 3,023 จำนวน 1,300 ครัวเรือน มีเขตการปกครองทั้งสิ้น 11 หมู่บ้าน

ตำบลตาลเดี่ยวตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอลำสัก ซึ่งอำเภอลำสัก ตั้งอยู่ในเขต จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นบริเวณราบลุ่มที่มีเทือกเขาล้อมรอบทั้งสามด้าน ได้แก่ด้านทิศเหนือ ด้านทิศ ตะวันออกและทิศตะวันตก เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร เมืองหล่มสัก เป็นส่วนหนึ่งของมณฑลลาวพวน(ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นมณฑลอุดร) เพราะมีขนบธรรมเนียมประเพณี คล้าย คลึงกัน ขณะที่เมืองเพชรบูรณ์ขึ้นอยู่กับมณฑลลาวกลาง ต่อมาปี พ.ศ.2442 ได้รวมเมืองหล่ม สักดีกับเมืองเพชรบูรณ์ตั้งเป็นมณฑลเพชรบูรณ์ขึ้น โดยเมืองหล่มสักดีประกอบด้วยอำเภอด่านซ้ายกับ อำเภอลำสัก(เก่า) ปี 2459 ได้มีประกาศยุบมณฑลเพชรบูรณ์ เมืองหล่มสักดี จึงมีฐานะเป็นจังหวัดหล่ม สักดี โดยพระแก้วอาษา (ทองดี) นายอำเภอด่านซ้าย เป็นผู้ว่าราชการเมืองหล่มสักดี ต่อมาเมื่อ ประมาณ ปี 2464 จังหวัดหล่มสักดีได้ถูกลดฐานะลงเป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดเพชรบูรณ์ มีชื่อว่า อำเภอด่านซ้าย และได้มีพระราชกฤษฎีกาลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2481 เปลี่ยนชื่อจากอำเภอด่านซ้ายเป็น อำเภอลำสักจนถึงปัจจุบัน สภาพทางภูมิศาสตร์ ที่ตั้งและอาณาเขตอำเภอลำสัก มีเนื้อที่ประมาณ 1,535 ตารางกิโลเมตร ส่วนกว้างที่สุดจากทิศตะวันออกถึง ทิศตะวันตกประมาณ 44 กิโลเมตร และ ส่วนยาวที่สุดจากทิศเหนือถึงทิศใต้ประมาณ 52 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอลำสัก และอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอมะนังจังหวัดเพชรบูรณ์ทิศ ตะวันออกติดต่อกับอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ และอำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2543, อ้างถึงใน ธีรวัฒน์ แสนคำ,2556)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการ จัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลตาลเดี่ยว อำเภอลำสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของ ชุมชนเทศบาลตำบลตาลเดี่ยว อำเภอลำสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 ประวัติความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเทศบาลตำบล ตาลเดี่ยว อำเภอลำสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นอย่างไร

1.2.2 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลตาลเดี่ยว อำเภอลำสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นอย่างไร

1.2.3 แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบล ตาลเดี่ยว อำเภอลำสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเทศบาลตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

1.3.2 เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

1.3.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้น ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการท่องเที่ยว 4) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ 5) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยภาวะผู้นำ ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยในเขตเทศบาลตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีพื้นที่ทั้งสิ้น 11 หมู่บ้าน

1.4.3 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

1) ประชาชนในชุมชนในเขตเทศบาลตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้ง 11 ชุมชน รวม 5,763 คน

2) ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ นายกเทศมนตรีตำบลตาลเดี่ยว 1 คน

3) รองนายกเทศมนตรีตำบลตาลเดี่ยว 2 คน

4) นักบริหารการศึกษา เทศบาลตำบลตาลเดี่ยว ผู้มีหน้าที่กำกับดูแลเรื่อง การ
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเทศบาลตำบลตาลเดี่ยว 1 คน

5) พระสงฆ์และปราชญ์ชาวบ้านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงรวมทั้งสิ้น 11 คน

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในด้านการวางแผน การ
จัดการผู้รับผิดชอบ การควบคุม การจัดสรรงบประมาณ การประเมินผล และรายงานผลเกี่ยวกับการ
ท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือ
บริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนา
ทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์ อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้และการให้
คุณค่าของสังคม โดยการเรียนรู้การดำเนินชีวิต สัมผัสวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี
พิธีกรรมของชาวบ้านในด้านต่าง ๆ ที่มีความผูกพันกับ พระพุทธศาสนา

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่คนในชุมชนมี
ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ในด้านการวางแผน การจัดการผู้รับผิดชอบ
การควบคุม การจัดสรรงบประมาณ การประเมินผล และรายงานผลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยมี
ส่วนรวมใน 5 ด้าน ได้แก่

การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา หมายถึง การที่คนในชุมชนมีบทบาทในการระบุปัญหา
วิเคราะห์ปัญหา และกำหนดความต้องการเพื่อให้การดำเนินงานของชุมชนบรรลุเป้าหมาย

การมีส่วนร่วมในการวางแผน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรม วิธีการ ดำเนินงาน
ของชุมชนเพื่อให้กิจกรรมสามารถตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อีก ทั้งยัง
บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในการท่องเที่ยว หมายถึง การเข้าร่วมในกิจกรรมตาม
วิถีทางและแนวทางเพื่อให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้รวมถึงการมีส่วนร่วมในการลงทุนในรูปของ
ทรัพยากรธรรมชาติตามกำลังความสามารถของประชาชนในชุมชน

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการที่แต่ละบุคคลมีส่วนร่วมใน การ
จัดการกับปัญหาโดยพิจารณาจากทางเลือกหลาย ๆ ทาง และมีการประเมินทางเลือกนั้น ๆ เป็น
อย่างดีเพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่มหรือชุมชนได้ โดยการตัดสินใจนี้เป็น

กระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผน

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การร่วมรับผลประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวข้อง กับกิจกรรมหรือการดำเนินงานของสมาชิกในชุมชนรวมถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มหรือ ในชุมชน ทั้งนี้ยังรวมถึงผลประโยชน์ในทางบวก และผลกระทบที่เกิดขึ้นในทางลบ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง

ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยภาวะผู้นำ ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ปัจจัยสภาพแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนอื่น ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การได้รับค่าตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปแบบของตัวเงินโดยคนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ชุมชนได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาประกอบธุรกิจมากขึ้น เศรษฐกิจของชุมชนได้รับการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น ประชาชนมีความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น

ด้านสังคม หมายถึง การประสานความร่วมมือระหว่างสมาชิกในชุมชนเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาของชุมชน ประชาชนได้รับความรู้และวิทยาการใหม่ๆจากการท่องเที่ยว และพื้นที่ของชุมชนเป็นที่รู้จักและเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวมากขึ้น สภาพแวดล้อมของชุมชนได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้น

ด้านวัฒนธรรม หมายถึง การร่วมลงมือพัฒนาให้ชุมชนเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว มีการรณรงค์ให้มีการอนุรักษ์พื้นที่ท่องเที่ยว วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไป มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับสภาพวัฒนธรรมของพื้นที่

ด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบชุมชน ไม่ว่าจะเป็นสภาพภูมิทัศน์ ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ การปรับปรุงสภาพพื้นที่ให้มีความเหมาะสม ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน การปลูกจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยภาวะผู้นำ หมายถึง ผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงที่สามารถจูงใจและกระตุ้นให้ผู้ตามเกิด ความต้องการและเกิดแรงบันดาลใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ โดย พฤติกรรมของผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงมีองค์ประกอบ 4 ด้านดังนี้ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การ สร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดี แก่ผู้ตาม โดยผู้นำจะได้รับการชื่นชม ได้รับการเคารพยกย่อง รวมถึงการได้รับความไว้วางใจจากผู้ตาม ผู้ตามพยายามเลียนแบบพฤติกรรมของผู้นำ ผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงพร้อมที่จะเผชิญปัญหาไปพร้อมกับผู้ตามและจะแบ่งปันความสำเร็จร่วมกันกับผู้ตาม ผู้นำมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการทำงานอย่างชัด

เจน ผู้นำจะทำในสิ่งที่ถูกต้องโดยยึดหลักคุณธรรมละจริยธรรมนอกจากนี้ผู้นำยังหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

การสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของผู้นำที่เป็นการกระตุ้น และสร้าง แรงบันดาลใจให้แก่ผู้ตาม ด้วยการมอบหมายงานที่ท้าทายและมีคุณค่าให้แก่ผู้ตาม ผู้นำสามารถจูงใจ ให้ผู้ตามเห็นถึงเป้าหมายในอนาคตที่น่าดึงดูดใจ สามารถกระตุ้นให้ผู้ตามเกิดความปรารถนาที่จะ ท่วมเทกำลังความสามารถ เพื่อให้ชุมชนบรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ เพื่อให้มีวิสัยทัศน์ในการทำงาน ร่วมกัน ทำให้ผู้ตามเกิดความผูกพันต่อเป้าหมาย มีความกระตือรือร้นและต้องการที่จะบรรลุเป้าหมาย นั้น การกระตุ้นทางปัญญา หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของผู้นำที่สามารถกระตุ้นเร้าศักยภาพ และ ความสามารถของผู้ตามเพื่อให้เกิดนวัตกรรมและความสร้างสรรค์ โดยการทำให้ผู้ตามมองปัญหา

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน เทศบาลตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

1.5.2 ได้ทราบถึงการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาล ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

1.5.3 ได้แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาล ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์